

Statens vegvesen Region Øst
Postboks 1010
2605 Lillehammer

Deres referanse 17/94648-1
Vår referanse 2017/4304-2 433.6 VMK
Saksbehandler Victoria Marie Kristiansen, tlf. 61 26 60 65
Avdeling Miljøvernavdelingen

Dato 07.07.2017

Dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art - Grøfterensking langs fylkesveger i Oppland 2017

Vi viser til søknad fra Statens vegvesen region øst av 28. juni 2017 om dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art.

Vedtak

Fylkesmannen i Oppland gir dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art (§ 3) til grøfterensking langs Fv255 (Gausdal), Fv1 (Jevnaker) og Fv35 (Gran) i Oppland. Til grunn for vedtaket ligger følgende:

- Forekomstene av dragehode som påvirkes av tiltaket er små, og trues i flere tilfeller av gjengroing og andre inngrep. De aktuelle forekomstene anses ikke som viktige for bevaring av arten. Det er ikke aktuelt med skjøtsel av forekomstene.
- Det er registrert flere andre forekomster med dragehode både i Gran, Jevnaker og Gausdal kommuner, som både er større og mindre utsatt for gjengroing, enn de aktuelle lokalitetene i dette tilfellet. Det samme gjelder for fylket som helhet.

Med bakgrunn i dette mener Fylkesmannen at inngrep i de totalt fire dragehodeforekomstene langs hhv. Fv255, Fv1 og Fv35 ikke vil forringe artens bestandssituasjon og bestandsutvikling, og gir derfor dispensasjon til tiltaket, jf. forskriften § 6 og naturmangfoldloven § 24 femte ledd.

Statens vegvesen legger til grunn for sin søknad at det i størst mulig grad vil forsøkes å unngå inngrep i dragehodeforekomstene i forbindelse med tiltaket, ved at man kun gjennomfører grøfterensking på vegsiden av grøftene. Om dette er tilstrekkelig for å sikre funksjonelle grøfter må vurderes fortløpende ved gjennomføring, bl.a. med bakgrunn i vurderinger av vegen og grøftas tilstand. Dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art gis derfor under forutsetning av at inngrep i forekomstene skjer som en siste utveg, dersom det ikke er tilstrekkelig med grøfterensking kun på vegsiden av grøftene.

Søknaden

Statens vegvesen region øst søker om dispensasjon fra forskrift om dragehode som prioritert art for tiltak som gjelder reetablering av grøfter langs Fv255 i Gausdal kommune, Fv1 i Jevnaker kommune og Fv35 i Gran kommune i Oppland. For å hindre ødeleggelse av vegbanen og erosjonsskader på vegens sideområder er det nødvendig å gjennomføre grøfterensking i flere områder der grøftene

ikke tilfredsstillende kravene til jevnt fall og fritt løp mot sluk, stikkrenner, kum o.l. Søknaden gjelder totalt fire dragehodelokaliteter langs de overnevnte fylkesvegene.

Statens vegvesen legger til grunn for sin søknad at det i størst mulig grad vil forsøkes å unngå inngrep i dragehodeforekomstene i forbindelse med tiltaket, ved at man kun gjennomfører grøfterensking på veggside av grøftene. Om dette er tilstrekkelig for å sikre funksjonelle grøfter er ikke kjent på søketidspunktet, og må vurderes fortløpende ved gjennomføring av tiltaket. Statens vegvesen søker derfor om dispensasjon fra forskriften, da det kan bli aktuelt å gjøre inngrep i dragehodeforekomstene dersom grøfterensking ikke kan gjennomføres på annen tilfredsstillende måte.

Dragehodeforekomstene

Langs de tre aktuelle vegstrekningene er det registrert totalt fire dragehodelokaliteter som kan bli berørt av grøfterensking:

- 1) **Fv255 i Gausdal kommune (Leirvollen):** Det ble registrert en rik forekomst av dragehode her i 2004, i kanten mot dyrka marka, over en strekning på ca. 50 meter. I 2009 ble arten funnet over en strekning på 15 m, mens den i 2010 ble funnet med 320 blomstrende skudd over en strekning på ca. 35 m langs vegen. I forbindelse med Statens vegvesens kartlegging av vegkanter med dragehode i 2012 ble det funnet 29 individer med totalt 380 skudd i grøft og jordekant på denne lokaliteten (Artskart 2017). Statens vegvesen oppgir videre at det i 2013 kun ble funnet et individ av dragehode på denne lokaliteten.
- 2) **Fv255 i Gausdal kommune (Leirvollen 2):** I 2009 ble det registrert 1 individ av dragehode med 19 blomstrende skudd, og i forbindelse med Statens vegvesens kartlegging av vegkanter med dragehode i 2012 ble det registrert 1 individ med 42 skudd. I 2013 ble det funnet 1 individ og 45 skudd på denne lokaliteten, mens den ikke ble gjenfunnet i 2017. Trolig har lokaliteten gått ut som følge av ulike tiltak i området (Artskart 2017).
- 3) **Fv1 i Jevnaker kommune (Sognstoppen):** På denne lokaliteten ble det registrert 8 individer i 2011, og det ble vurdert som sannsynlig at dragehode var i ferd med å gå ut fra denne lokaliteten (Miljøfaglig Utredning 2012). I forbindelse med Statens vegvesens kartlegging av vegkanter med forekomst av dragehode i 2012 ble det kun funnet et individ av dragehode her, og det samme gjaldt ved undersøkelser i 2014 (Artskart 2017).
- 4) **Fv34 i Gran kommune (Gammevegen v/Østre Gamkinn):** Ved undersøkelser i 2011 ble det registrert 55 individer med dragehode på denne lokaliteten, og den ble da vurdert som en livskraftig forekomst, selv om gjengroing ble regnet som en økende trussel i dette området (Miljøfaglig Utredning 2012). I 2012 ble det kun registrert 3 individer (19 skudd) i forbindelse med Statens vegvesens kartlegging av vegkanter med forekomst av dragehode i Oppland. I 2014 ble det kun funnet to individer med hhv. 2 og 10 skudd (Artskart 2017). Det er også registrert en forekomst litt lengre nord for denne, der det ble påvist hhv. 4 og 7 individer i 2014 og 2016 (Artskart 2017). Denne lokaliteten ligger på en kalkknaus mellom vegen og storfebeite.

Lovgrunnlaget

Forskrift 20. mai 2011 nr. 517 om dragehode som prioritert art, fastsetter i § 3 et forbud mot uttak, skade og ødeleggelse av dragehode. Med uttak menes «enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål», jf. naturmangfoldloven § 3 bokstav o. Som ødeleggelse regnes «utbygging, graving, masseuttak, utfylling og lagring av masser, dyrking, gjødsling og andre handlinger dersom de er egnet til å skade, forandre, tildekke eller på annen måte forringe individer av arten.»

Fylkesmannen kan, etter søknad, gjøre unntak fra forbudet mot uttak, skade eller ødeleggelse «dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig», jf. forskriften § 6 og naturmangfoldloven § 24, femte ledd. Bestemmelsen inneholder to alternative dispensasjonsvilkår, og det er tilstrekkelig at ett av vilkårene er oppfylt for at det skal være adgang for forvaltningen til å gi dispensasjon. Tiltakshaver har ikke

krav på dispensasjon hvis ett av vilkårene er oppfylt. Det skal gjøres en konkret vurdering i den enkelte sak, der blant annet tiltakets påvirkning og nødvendigheten av tiltaket inngår som en del av vurderingsgrunnlaget. Dispensasjonsadgangen etter andre alternativ skal være en «sikkerhetsventil for situasjoner og tiltak av stor samfunnsmessig betydning som man ikke kunne forutse på vedtakstidspunktet», jf. Ot. Prp. Nr. 52 (2008-09), side 156.

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og at det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Denne vurderingen inngår som en del av helhetsvurderingen av hvorvidt det skal gis dispensasjon etter forskriften. Forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvelsen.

Fylkesmannens vurdering

Det er god kunnskap om utbredelsen av dragehode i Oppland og i den enkelte kommune i fylket, jf. krav til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8. Det har siden 2010 blitt gjennomført systematiske kartlegginger av arten i hele fylket, både i regi av Fylkesmannen og Statens vegvesen, og i denne kartleggingen er det lagt vekt på bl.a. å vurdere tilstanden til den enkelte dragehodeforekomst. Totalt er det registrert mer enn tusen forekomster av dragehode i Oppland, og både Valdres, Landkommunene og Hadeland må regnes som kjerneområder for arten, selv om den også er registrert i kommunene oppover i Gudbrandsdalen. På landsbasis er området rundt Oslofjorden også vurdert å være et kjerneområde for dragehode, og det er totalt i Norge registrert i overkant av 2000 forekomster av arten i offentlige databaser per juli 2017. Til tross for mange nye funn i landet de senere årene er dragehode likevel vurdert som sårbar (VU) på Norsk rødliste for arter 2015. Til grunn for denne vurderingen er bl.a. antatt framtidig populasjonsreduksjon og tilknytning til truete naturtyper. Dragehode vokser bl.a. i baserike tørrbakker og berg, og viktige trusler er gjengroing, sprøyting og nedbygging. Ei dragehodeplante kan leve i nærmere hundre år dersom kravene til leveområdet er oppfylt, men for at en dragehodepopulasjon eller forekomst skal være stabil over lengre tid er også reproduksjon og spredning nødvendig. Mange av de registrerte dragehodeforekomstene i Norge mangler i dag frøplanter, og dette bidrar til at arten er utsatt for bestandsreduksjon også i årene framover.

Dragehodeplantens status på Norsk rødliste (VU) innebærer at arten har en bestandssituasjon og bestandsutvikling som er i strid med forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 5. Arten har høy risiko for utdøing, og er sårbar for negativ påvirkning. Ved vurdering av hva som er «forringelse» må man vurdere andre faktorer som påvirker bestandsutviklingen og/eller bestandssituasjonen, slik som kvaliteten på den berørte lokaliteten, lokalitetens betydning for området, mulighet for spredning og reproduksjon, samt trusler mot andre lokaliteter i området.

I Gausdal, Jevnaker og Gran kommuner er det registrert hhv. 57, 56 og 278 dragehodeforekomster (Artskart 2017). Registreringen er hovedsakelig gjort i perioden 2010-2012, men enkelte av lokalitetene er også besøkt i 2013-2015. Flere av disse forekomstene er truet av gjengroing, men det er også en del som ser ut til å ha stabile eller økende populasjoner av dragehode. Forekomstene som er berørt av grøfterensking i dette tilfellet synes å være rester etter større lokaliteter som har gått tapt på grunn av gjengroing eller andre tiltak, jf. avsnitt om dragehodeforekomstene. Uten skjøtsel vil sannsynligvis også de resterende små forekomstene forsvinne i løpet av kort tid.

Effektene av å fjerne individene i disse dragehodeforekomstene anses som små, da samtlige enten er truet av gjengroing eller allerede har forsvunnet som følge av andre tiltak. Det er også flere andre, større og mer livskraftige bestander av dragehode i de tre aktuelle kommunene, og i fylket for øvrig. Selv om det er flere lokaliteter i de tre kommunene som trues av gjengroing anses likevel den samla belastningen på bestanden av dragehode som liten, basert på de aktuelle lokalitetenes mulighet for videre eksistens, jf. naturmangfoldloven § 10. På fylkes- og landsbasis vil det også være et stort antall livskraftige forekomster av dragehode, der bestandsutviklingen i større grad er stabil. Det er tidligere kun gjort én dispensasjon fra forskriften om dragehode som prioritert art i fylket, i Sør-Fron

kommune, og det er på nåværende tidspunkt ikke kjent at det foreligger søknad om dispensasjoner i andre områder. Denne saken anses som et enkelttilfelle og vil ikke skape presedens for andre saker. Det kan ikke påregnes at det vil bli gitt dispensasjon i andre tilfeller der dragehode blir berørt, da det skal gjøres en konkret vurdering i hver enkelt sak og det er mange forhold som spiller inn på hvor verdifull en enkelt dragehodeforekomst er.

Statens vegvesen opplyser også i sin søknad om at grøfterensking i enkelte tilfeller kun gjennomføres på vegsiden av grøften. Om dette er tilstrekkelig for å reetablere grøftene langs de aktuelle fylkesvegene det her er snakk om, må vurderes fortløpende ved gjennomføring av grøfterensking, og er derfor ikke kjent på søketidspunktet. Dersom det er tilstrekkelig å kun gjøre inngrep på vegsiden av grøftene vil Statens vegvesen sørge for at dragehodeforekomstene unngås. Dette er også lagt til grunn som en del av vurderingsgrunnlaget for Fylkesmannen, og settes som en forutsetning for dispensasjonen, selv om vår vurdering tar utgangspunkt i at de fire dragehodelokalitetene kan gå tapt som følge av tiltaket og hvilke effekter dette har på bestandssituasjonen og bestandsutviklingen for dragehode.

Konklusjon

Med bakgrunn i overnevnte vurdering mener Fylkesmannen at det omsøkte tiltaket ikke vil forringe bestandssituasjonen eller bestandsutviklingen for dragehode, og gir med hjemmel i § 6 i forskrift om dragehode som prioritert art, dispensasjon fra forskriftens § 3 til grøfterensking langs Fv255 i Gausdal, Fv1 i Jevnaker og Fv35 i Gran kommuner.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen sendes til Fylkesmannen i Oppland.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum e.f.
avdelingsdirektør

Victoria Marie Kristiansen
seniorrådgiver

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift.

Kopi:

Gausdal kommune
Jevnaker kommune
Gran kommune